اهلال هلال ثبوتی در علم الهی و طریقت امارات به آن

چهار سؤال مرقوم فرموده بودند که من سؤال اول را خواندم.

شاگرد: فرمودی امکان رؤیت با تشکیل هلال تفاوت دارد، وقتی هلال تشکیل می‌شود باید آن را دید، حالا ای با چشم مسلح ای غیر مسلح.

استاد: بله، این به سؤال دوم شما مربوط می‌شود. طول و تفصیل استدلالاتی که دارید را بعداً وقتی برگشتیم عرض می‌کنم. فقط خلاصه ی آن چه که الآن در ذهن من است و حاصل مباحثه ما است را الآن عرض می‌کنم. آقا چهار سؤال اساسی گفتهاند، حاصل مباحثه ما این بوده:

سؤال اول؛ «موضوع شروع ماه قمری آیا تولد هلال است یا رؤیت هلال؟». عرض کردم طبق آن چیزی که ما فهمیدیم این است که؛ موضوع شروع ماه قمری اهلال هلال فی علم الله است. این موضوع واقعی است. موضوعش هم نیاز به وضع ندارد. چون موضوع تکوینی است. این برای سؤال اول.

شاگرد: اینجا شبیه فرمایش مرحوم خوئی است. ولی اینکه موضوع تکوینی است دلیل بر این نمی‌شود که با اهلال هلال به وجود بیاید. بله، شروع ماه قمری یک امر تکوینی است اما ممکن است نزد خداوند ماه قمری از وقتی شروع شود که هلال قابل رؤیت شود. یعنی ممکن است خداوند بفرماید هلال باید دو-سه درجه ضخیم شود تا ماه جدید شروع شود.

استاد: خُب این اقوال دیگر است. در این کتابی که ما خواندیم ایشان فرمودند حتی اگر امام معصوم بدانند که هلال هست، برای خودشان هم فایده ندارد. چون شرع گفته باید هلال دیده شود.

شاگرد: شما فرمودی چون امر تکوینی است پس موضوع اهلال هلال است.

استاد: منظورم این بود در جاهایی برای اینکه موضوع حکم درست کنیم، نیاز است زائد بر تکوینی و غیر از تکوینی، یک اعمال امر اعتباری حقوقی-فقهی کنیم. عده‌ای هم در این فرض کرده‌اند. قبلاً اینها را خوانده‌ایم. عرض کردم آن چه که مباحثه ما به آن رسید در مسأله شروع ماه قمری، موضوع تکوینی نیازی به جعل یک موضوع واسطه که شرعیت داشته باشد، ندارد. بحث هایش جای خودش.

شاگرد: ما نمی‌دانیم موضوع تکوینی ماه قمری آیا با تشکیل هلال شروع می‌شود؟ یا نه، با اینکه مقداری بگذرد و چند درجه ضخیم شود و قابل رؤیت شود؟

استاد: سر این بحث کردیم که اهلال هلال به چه معنا است. شما آنها را یک نگاهی کنید. جلساتش هست. اهلال هلال به چه معنا است؟ راجع به لغتش بحث کردیم. دو-سه روز بحث کردیم که بگوییم اهلال هلال چیست. اینکه می‌گویید هلال، به چه معنا است. ما راجع به مفهوم هلال و امکانیت رؤیت بحث کردیم؛ بازتاب آن برای دیگران قید دارد یا قید ندارد و تنها تقیدش در آن

هست؟ از همه اینها بحث کردیم. ولی آن چه که الآن در جواب این سؤال در ذهن من است، این است: در موضوع تکوینی شروع ماه‌های قمری فی علم الله تعالی لحظه اهلال هلال ثابت است؛ خدا می‌داند. منظورم از علم الله، این است که می‌خواهم ثبوت را بگویم. یعنی اهلال هلال طوری است که ثبوتا فی علم الله یک لحظه است. ما بدانیم یا ندانیم. آن است که موضوع است. نیازی هم به جعل اضافه نیست.

خُب سؤال دوم: «اگر رؤیت میزان است، مسلح یا غیر مسلح باشد؟». وقتی موضوع شروع ماه اهلال هلال فی علم الله شد، تمام اینها، طرق و امارات به موضوع هستند. ما به هر وسیله‌ای توانستیم آن چه که ثبوتا لحظه شروع است را کشف کنیم، امارة است. مکرر به زوال مثال زدم؛ زوال فی علم الله تعالی یک لحظه است. آنقدر هم دقیق است که تا جزء لایتجزی رفتیم و از آن بحث کردیم. اگر قبول داریم که در موضوع واقعی دخول وقت نماز ظهر، زوال است و شارع برای موضوع زوال یک اعمال اضافی اعتباری فقهی نکرده...؛ بلکه فرموده زوال یک امر تکوینی الهی است؛ اینکه شد حکم شرعی آن این است که «دخل وقت الصلاة». نه این که من ِشارع غیر از زوال تکوینی، دوباره اعمال می‌کنم و می‌گویم یک زوالی هم در فضای شرع دارم! البته مانعی هم ندارد؛ بحث فقهی است. یک امر محال نیست که کسی بگوید ما از ادله استظهار می‌کنیم که شارع در زوال هم یک اعمال زائدی دارد. در این حرفی نیست. ولی در مثالی که ما زدیم که ارتکاز هم موافق آن است، این است که زوال تکوینی است.

خُب حالا شما ساعتها را دقیق کنید. از ساعت یک ثانیه‌ای تا ساعت نانو ثانیه‌ای بروید؛ یک میلیاردم ثانیه. اگر طبق آن ساعت هم دیدید الآن زوال شد، دیگر شد. نمی‌توان گفت چون این ساعت خیلی خیلی دقیق است و عرفی نیست، قبول نیست. نه، ما فهمیدیم موضوع زوال است و آن هم در علم الله تعالی یک لحظه است. حالا با زید الظل بفهمیم که یک فاصله بیست دقیقه-چهل دقیقه‌ای است، یا با داره هندیه بفهمیم، یا با ساعتها و خصوصیاتی بفهمیم که یک هزارم و یک میلیونیوم ثانیه را دقیقاً تعیین می‌کند؛ فرقی نمی‌کنند؛ همه امارات اثبات موضوع هستند. نه موضوع ثبوتی. پس این هم سؤال دوم که مسلماً همه اینها امارات هستند. آن چه که موضوع است، آن است.

بازبینی #1
ایجاد شده 29 آوریل 2026 11:52:53 توسط ... .
به روزرسانی شده 29 آوریل 2026 11:54:00 توسط ... .